

Oikeusministeriö
Kriminaalipoliittinen osasto
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Viite: Lausuntopyyntönnö 30.3. 2010 2/66/2007

SAKON MUUNTORANGAISTUSJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN **Työryhmämietintö 2009:21 Oikeusministeriö**

Lausuntonaan työryhmämietinnöstä 2009:21 Kriminaalihuollon tukisäätiö (Krits) esittää seuraavaa.

Työryhmä on selvittänyt mahdollisuuksia ottaa käyttöön jokin yhdyskuntaseuraamus sakkovankeuden vaihtoehtona. Vankeuden vaihtoehtoisiksi seuraamuksiksi työryhmän mielestä saattaisivat soveltua jollain muotoa vain yhdyskuntapalvelu tai suunnitteilla oleva valvontarangaistus, jossa vangin liikkeitä seurataan sähköisesti.

Yhdyskuntaseuraamuksen käyttöönotto sakon muuntorangaistuksena edellyttäisi, että sakkovangeille järjestettäisiin erityisiä tukitoimia ja että heille löydettäisiin soveltuvia suorituspaikkoja. Selvitystyötä jatketaan yhdyskuntaseuraamusten kokonaisuudistusta pohtivassa toimikunnassa.

Työryhmän ehdottaa oikeansuuntaisesti, ettei sakkoa voisi muuntaa vankeudeksi pelkästään sen vuoksi, ettei tuomittu pysty sitä maksamaan. Ketään ei saisi varattomuuden vuoksi tuomita vankeuteen. Muuntorangaistus voitaisiin tuomita vain sellaisille sakotetuille, joiden rikokset osoittavat ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, jota osoittavat rikosten laatu ja lukumäärä tietyinä ajanjaksona. Lähtökohtana on, että sakkorangaistus on tarkoitettu varallisuuteen kohdistuvaksi eikä vapautta rajoittavaksi rangaistukseksi. Ehdotuksen mukaan myös rangaistusmääräysmenettelyssä tuomitut sakot tulisivat jälleen muuntokelpoisiksi tietyin edellytyksin.

Ehdotetut säännökset muuntamatta jättämisestä ovat sinänsä kannatettavia, mutta ovat soveltamiskäytännössä erittäin ongelmallisia tuomioistuimen saaman tiedon näkökulmasta.

Ehdotetun rikoslain 2 a luvun 6§:n mukaan tuomioistuin voi jättää muuntorangaistuksen määräämättä, jos rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana:

- 1) sakotetun henkilökohtaisten olosuhteiden, sakotetun terveydentilan, rikoksesta hänelle aiheutuneiden muiden seurausten tai muiden seikkojen takia,
- 2) sakotetulle tuomitun muun rikosoikeudellisen seuraamuksen takia.

Ensimmäisen kohdan tapauksissa tuomioistuimen on vaikea saada tietoa sakotetun kyseisistä olosuhteista. Käytännössä enemmistö sakotetuista ei saavu muuntorangaistusistuntoon kertomaan olosuhteistaan. Sakotetun poissaolo ei ole esteenä muuntorangaistukseen tuomitsemiselle.

Sama ongelma koskee myös säännöksen toista kohtaa. Tuomioistuimella on ongelmia saada tietoja aikaisemmin tuomituista vankeus- tai yhdyskuntaseuraamuksista. Kysymys on myös yhdenvertaisuusongelmasta, koska vankeusrangaistus ei saisi riippua olennaisen tiedon saannin sattumanvaraisuudesta.

Näköpiirissä ei ole myöskään mitään sellaista tietojärjestelmien uudistamista tai viranomaisten yhteistyön kehittämistä tiedonkulun osalta, jotta tuomioistuin voisi saada tuomitsematta jättämisen perusteena tarvittavat tiedot.

Ehdotus lisää sakkovankien määrää tapauksissa, joissa henkilö on toistuvasti rikkonut samaa rangaistussäännöstä ja saanut rangaistusmääräyssakon. Näiden sakkojen 1.10.2008 voimaantullutta muutokieltoa ei siten tulisi kumota. Sakkovankien lisääntyminen lisäisi vankeinhoidon kustannuksia ja saattaisi aiheuttaa yliasutusta vankiloissa.

Muuntorangaistuksen maksimipituutta voisi nykyisestä alentaa ja päiväsakkojen muuntosuhdetta muuttaa sakotetulle edullisemmaksi. Tällä tavalla muuntorangaistukseen tuomitettujen määrä vähenisi.

Viime vuosina on ollut esillä myös eräiden psykososiaalisen hoidon tai kuntoutuksen muotojen (mm. päihdekuntoutus) niveltämistä seuraamusjärjestelmään. Ne on kuitenkin torjuttu lähinnä perinteisen kriminaalipoliittisen linjan säilyttämiseksi tai taloudellisista syistä.

Sakon muuntorangaistusta suorittavilla on monenlaisia elämänhallinnan ongelmia. Näyttääkin siltä, ettei ole kovin yksinkertaista kehitellä toimivaa yhdyskuntaseuraamusta vakavasti syrjäytyneille rikoksentekeijöille. Parhaimmillaan yhdyskuntaseuraamukseen liittyvä valvonta ja tuki voisivat antaa mahdollisuuden puuttua tuomitun rikolliseen toimintaan. Yhdyskuntaseuraamukseen tulisi tällöin kytkeä päihdehuollon ja mielenterveyden palveluja sekä tiiviissä yhteistyössä kotikunnan sosiaalitoimen kanssa perustoimeentulon järjestämistä. Vasta tällöin tuomittu seuraamus voisi tukea rikoksentekeijän sosiaalisen selviytymisen mahdollisuuksia ja uusintarikollisuuden ehkäisyn pyrkimyksiä.

Hoitoseuraamus sisältää työryhmän mukaan useita periaatteellisia ja käytännön ongelmia. Hoidon ja rangaistuksen yhdistäminen nähdään monin tavoin ongelmallisena. Työryhmän mukaan pelkästään hoidollinen seuraamus ei voi tulla kysymykseen muuntorangaistuksena.

Työryhmän ajatus siitä, että Rikosseuraamuslaitos organisoisi vangeille hoitopaikkoja, jotka ovat erikoistuneita esim. päihdesairauksien hoitoon, on erikoinen. Voidaan kysyä, miksi

näin vakavasti syrjäytyneitä ja moniongelmaisia kansalaisia tulee ylipäänsä rangaista. Olisiko aika kehittää toimivia käytäntöjä näiden ihmisten hoidon järjestämiseksi rankaisemisen sijasta ja käyttää tässä hyväksi kansainvälisestikin hyväksi todettuja suomalaisia päihde- ja mielenterveyspalveluja.

Kriminaalihuollon tukisäätiö yhtyy painokkaasti työryhmän jäsenen Kirsti Kuivajärven esittämään eriävään mielipiteeseen.

Toiminnanjohtaja Jukka Mäki

Kriminaaliasiamies *Veikko Kylämarttila*
Veikko Kylämarttila